

"Den hungriga lusen biter fåret, det är visst. Gud hjälpe fåret, som är skorvigt och inte kan klia sig, däröver må väl de hungriga lössen glädjas."

Adam van Dyren
Text på kryptans brunnskar i Lunds domkyrka

DET BLODIGA 1300-TALET

Ett århundrade med krig, plundringar och enorma lidande för Skånelands folk.

Det ömsesidiga förhärjandet av gränsområdena mellan Skåneland och Sverige började på allvar under senare delen av 1200-talet.

Svenske kungen Magnus med tillnamnet Ladulås respekterade inte några lås när han under sitt kröningsår 1276 brände, härjade och plundrade i Halland och norra Skåne. Utan vidare kan man säga att denne fridsstiftare hade händerna fläckade av det skånska folkets blod och därtill även av förrädiskt gjutet blod inom sitt eget land. Hemsökelse var en frukt av brytningen med den olycklige Erik Glipping av Danmark.

Så gott som hela 1300-talet blev ett våldets århundrade för Skåneland. Under det första årtiondet härjade folkungakungen Birger Magnussons bröder - hertigarna Erik och Valdemar, då de 1307-08 trängde in i norra Skåne över Örkelljunga. Särskilt de nordvästra delarna blev hårt ansatta. Erikskrönikan nämner särskilt Bjäre härad. Bakom dessa meningslösa dåd låg hertigarnas tvist med sin broder och kung, vilken fått stöd mot dem av sin sväger den danske kungen Erik Menved.

Tio år senare i oktober 1318 kom den dittills svåraste svenska plundringstågen. Med stor bitterhet kom det skånska folket att länge minnas svenske riksföreståndaren Mats Kettilmundssons härjningar. Efter den danske kungen Erik Menved lidit ett svårt nederlag vid Mjölkalånga var det fritt fram i Skåne för mordbrännarhären från norr. Plundring med svärdet i handen och facklor under takskäggen och byar och städer gick upp i rök. Det berättas om slaget vid Mjölkalånga, att skåningar och danskar försvarade sitt land in i det sista. Ännu 600 år efter det blodigaste slaget i Göinge har traditionen om vad som hände levat kvar hos folket i dessa trakter.

Under den blodiga hösten belägrades Helsingborg och intogs Falsterbo. En del andra städer som Skanör, Lund och Malmö tvingades friköpa sig från plundring och brand genom ansemliga silver- och brandskatter. Så kunde de svenske efter avslutat värv draga norrut igen för den här gången rikt lastade med byten av skånska och danska kulturskatter.

Redan under Erik Menveds tid (1286-1319) fick denne, på grund av sin expansiva utrikespolitik, skaffa sig pengar genom pantsättningar av sitt rike hos holsteinska grevar och tyska och danska adelsmän. Efterträdaren Kristoffer II (1320-1326-1329-1332) fortsatte på samma sätt, att skaffa sig pengar genom pantsättning av land. Vid Kristoffers död 1332 var så gott som hela landet förpantat, varav merparten till de holsteinska grevarna Johan och Gerhard. Någon ny kung valdes inte i Danmark efter Kristoffers död, - det danska riket hade upphört att existera.

Under trycket av hårt holsteinskt regemente begärde det östansundska Danmark beskydd av svenska kungen Magnus Eriksson. Framställningen stadfästes i Kalmar den 19 juni 1332 i form av en union. Av statuterna framgår, att båda rikena - Sverige och Skåne - skulle vara självständiga under samme kung. Följdriktigt kallades också Magnus Eriksson sig för "Sveriges, Norges och Skånes konung". Inom begreppet Skåne inrymmer i det här sammanhanget även Blekinge och södra Halland.

1340 valdes Kristoffer II:s son Valdemar, senare kallad Atterdag till kung av Danmark. Han upprättade en ny centralmakt och inom loppet av ett par decennier lyckades han restaurera det danska riket. 1360 var åter de östansundska delarna under Valdemars krona, dock inte utan strid. Magnus Eriksson anföll i nordvästra Skåne samma år via härvägen från Halland mot Helsingborg. Valdemar drev ut inkräktarna och avslutade därmed den skånska befrielsekampen för den gången.

Påföljande år kom Valdemar Atterdag på kant med den mäktiga Hansan efter den beryktade brandskattningen av Visby, som förevigats på ett mycket bekant konstverk av C G Hellqvist. Målet var dock mindre Gotland och Visby, utan i stället den mäktiga Östersjömakten Hansan.

I Sverige, landet med svaghet för allt utländskt, hade man fördrivit Magnus Eriksson, den siste kungen av Folkungaätten, och i stället valt Albrekt av Mecklenburg till kung 1363. Denne skulle, trots att han var tysk, så småningom på äkta svenskt manér, vända kappan efter vinden och ställa Sverige på Hansans sida. Bakom detta väntade stora fördelar i form av återgång av de nyligen förlorade östansundska landskapen.

1367 ödesår, - ett stort antal hansestäder, de holsteinska grevarna och kung Albrekt av Sverige slöt sig samman mot Valdemar. Nu skulle Danmark delas, allt som vi idag kallar för Skåneland skulle Sverige ha!

Köpenhamn plundrades av den hanseatiska flottan. Amager, Ven, Helsingör, Skanör och Falsterbo besattes. Sundets kuster brandskattades hårt. Holsteinarna ryckte in i Jylland och kung Albrekt i Skåne. På känt sätt fick nu den skånska civilbefolkningen finna sig i en skoningslös terror. Först i tur stod Skånes nordvästra delar eftersom målet inledningsvis var Helsingborg. Albrekt kom att utveckla sitt plundringståg över stora delar av Skåne och Blekinge.

Helsingborg liksom senare Åhus lyckades hålla stånd mot belägrarna. Ystad, Simrishamn och Lund fick ge sig för övermakten och som hämnd för motståndet blev städerna utsatta för grym och meningslös vandalism. Lundadomens gods i

olika delar av landskapet ägnades särskilt närgånget intresse under detta svenska "korståg" och utsattes för svåra härjningar.

1370 tvingades Danmark till freden i Stralsund. Hansan vann då ökade handelsprivilegier i Danmark och - i Sverige! Hansan fick också som pant under femton år den skånska Öresundskusten från Falsterbo till Helsingborg jämte de viktigaste västskånska slotten. Under samma tid fick Danmark också överlämna kontrollen över Skånemarknaden till handelsstäderna.

Tysksvenske kungen Albrekt och hans gelikar fick, som tack för sina lakejgärningar, nöja sig med det plundringsgods man kommit över under "rundresan" i Skåne. Det skånska folket i sin tur hade fått ännu några taggar som minnen efter bestialiska våldsmän. Danmark slutligen, det bestod med sitt broderland Skåne, Blekinge och Halland och reste sig snabbt nog trots övermaktens anfall och förstörelselusta.

Svenskarnas kung Albrekt, i åtskilliga sammanhang beryktad och hårt belastad, försökte genom nya krigståg 1379 och 1381 tillskansa sig de skånska landskapen. På nytt fick nu den skånska befolkningen stifta bekantskap med sina gamla plågoandar.

Svenskarna skördade dock inte några lagrar under dessa krigs- och plundringståg. De valhänta försöken att komma över östra Danmark stannade vid försök. Albrekt lyckades inte täcka sina kostnader för de båda "utfärderna" till Skåne och fick därför inom sitt eget lands gränser täcka sina förluster genom tillgrepp av olika slag, - men, det är ju en helt annan historia.